

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ Μ.Ε. ΠΡΟΟΔΟΣ

ΕΣΠΕΡΙΔΩΝ 104, ΚΑΛΛΙΘΕΑ (ΤΗΛ.:210 9514517)

& ΑΙΓΑΙΟΥ 109, ΝΕΑ ΣΜΥΡΝΗ (ΤΗΛ.: 210 9355996)

**ΓΡΑΠΤΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

ΚΥΡΙΑΚΗ 11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2015

www.proodos.gr

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνος Πρωταγόρας (323 Α-Ε)

Ἴνα δέ μή οἴη ἀπατᾶσθαι ὡς τῷ ὄντι ἡγούνται πάντες ἄνθρωποι πάντα ἄνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε καί τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς, τόδε αὖ λαβέ τεκμήριον. Ἐν γάρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ὡσπερ σύ λέγεις, ἐάν τις φῆ ἀγαθός ἀύλητῆς εἶναι, ἢ ἄλλην ἠντινοῦν τέχνην ἢν μή ἐστίν, ἢ καταγελῶσιν ἢ χαλεπαίνουσιν, καί οἱ οἰκεῖοι προσιόντες νουθετοῦσιν ὡς μαινόμενον· ἐν δέ δικαιοσύνη καί ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, ἐάν τινα καί εἰδῶσιν ὅτι ἀδίκος ἐστίν, ἐάν οὗτος αὐτός καθ' αὐτοῦ τάληθῆ λέγει ἐναντίον πολλῶν, ὁ ἐκεῖ σωφροσύνην ἡγούντο εἶναι, τάληθῆ λέγειν, ἐνταῦθα μανίαν, καί φασιν πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐάντε ὣσιν ἐάντε μή, ἢ μαίνεσθαι τόν μή προσποιούμενον [δικαιοσύνην]· ὡς ἀναγκαῖον οὐδένα ὄντιν' οὐχί ἄμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς, ἢ μή εἶναι ἐν ἀνθρώποις.

Ἵτι μὲν οὖν πάντ' ἄνδρα εἰκότως ἀποδέχονται περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς σύμβουλον διὰ τό ἡγεῖσθαι παντί μετεῖναι αὐτῆς, ταῦτα λέγω· ὅτι δέ αὐτήν οὐ φύσει ἡγούνται εἶναι οὐδ' ἀπό τοῦ αὐτομάτου, ἀλλά διδακτόν τε καί ἐξ ἐπιμελείας παραγίγνεσθαι ὥ ἂν παραγίγνηται, τοῦτό σοι μετὰ τοῦτο πειράσομαι ἀποδείξαι. Ὅσα γάρ ἡγούνται ἀλλήλους κακά ἔχειν ἄνθρωποι φύσει ἢ τύχῃ, οὐδεῖς θυμοῦται οὐδέ νουθετεῖ οὐδέ διδάσκει οὐδέ κολάζει τούς ταῦτα ἔχοντας, ἵνα μή τοιοῦτοι ὣσιν, ἀλλ' ἐλεοῦσιν· οἷον τούς αἰσχροὺς ἢ σμικροὺς ἢ ἀσθενεῖς τις οὕτως ἀνόητος ὥστε τι τούτων ἐπιχειρεῖν ποιεῖν; Ταῦτα μὲν γάρ οἶμαι ἴσασιν ὅτι φύσει τε καί τύχῃ τοῖς ἀνθρώποις γίγνεται, τά καλά καί τὰναντία τούτοις· ὅσα δέ ἐξ ἐπιμελείας καί ἀσκήσεως καί διδαχῆς οἶονται γίγνεσθαι ἀγαθὰ ἀνθρώποις, ἐάν τις ταῦτα μή ἔχη, ἀλλά τὰναντία τούτων κακά, ἐπὶ τούτοις που οἱ τε θυμοὶ γίγνονται καί αἱ κολάσεις καί αἱ νουθετήσεις. Ὡν ἐστίν ἐν καί ἡ ἀδικία καί ἡ ἀσέβεια καί συλλήβδην πᾶν τό ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς.

A. Από το κείμενο που σας δίνεται να μεταφράσετε στο τετράδιό σας το απόσπασμα: «**Ἐν γάρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς... τοῦτο πειράσομαι ἀποδείξαι**».

Μονάδες

10

B. Να γράψετε στο τετράδιό σας τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:

B.1. Στο μύθο του ο Πρωταγόρας παρουσίασε την καθολικότητα της πολιτικής αρετής να πηγάζει από την αναγκαστική της επιβολή. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα χρησιμοποιεί μια λογική απόδειξη για την καθολικότητα που διέπει την πολιτική αρετή, μέσα από δυο παραδείγματα του καθημερινού βίου, τα οποία ο σοφιστής παρουσιάζει σε συσχετισμό μεταξύ τους. Αφού τα αναφέρετε, να σχολιάσετε την αποδεικτική τους ισχύ για την καθολικότητα της πολιτικής αρετής. *Μονάδες 10*

B.2. Ποια άποψη διατυπώνει ο Πρωταγόρας για τα χαρακτηριστικά που προέρχονται «**φύσει ἢ τύχῃ**» και πώς αυτά αντιμετωπίζονται από την κοινή γνώμη; Να αξιολογήσετε αυτές τις απόψεις. *Μονάδες 10*

B.3. «**ἐξ ἐπιμελείας καὶ ἀσκήσεως καὶ διδαχῆς**»: α) Πώς αντιλαμβάνεστε τη σχέση των τριών όρων με τη διαδικασία πρόσληψης της αρετής και πώς υποστηρίζουν την επιχειρηματολογία του Πρωταγόρα για το διδακτό της αρετής; β) Λαμβάνοντας υπόψη το μεταφρασμένο απόσπασμα που ακολουθεί, να δείξετε σε τι θα βοηθήσει το άτομο η κατάκτηση της πολιτικής αρετής.

Πλάτωνος Πρωταγόρας (318 E)

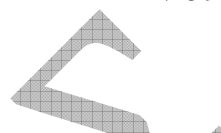
«**Το μάθημα [το οποίο διδάσκω] είναι η εὐβουλία, η σωστή σκέψη και λήψη αποφάσεων τόσο για τα θέματα που αφορούν τα οἰκεία, την ιδιωτική ζωή, πώς δηλαδή να διευθετεί κανείς με τον καλύτερο τρόπο τα ζητήματα του οἴκου του, όσο και για τα θέματα που αφορούν την πόλη, ώστε να είναι κανείς όσο γίνεται πιο ικανός να πράξει και να μιλήσει για τα πολιτικά θέματα**». «**Ἄραγε**», είπα εγώ [δηλαδή ο Σωκράτης, που αφηγείται τη συζήτησή του με τον Πρωταγόρα σε τρίτο φίλο του], «**παρακολουθώ σωστά τα λεγόμενα σου; Γιατί, απ' ό,τι καταλαβαίνω, μιλάς για την πολιτική τέχνη και εννοείς πως αναλαμβάνεις να κάνεις τους άνδρες ἀγαθούς πολίτες**». *Μονάδες 10*

B.4. Ποια είναι τα πρόσωπα του διαλόγου «Πρωταγόρας» και πώς διαγράφεται ο χαρακτήρας του καθενός ; **Μονάδες 10**

B.5.α) Να βρείτε στο παραπάνω κείμενο από πρωτότυπο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **ειδικός, οίηση, λήμμα, επιεικής, εφετείο.**

β) Να γράψετε δύο ομόρριζες λέξεις της νέας ελληνικής γλώσσας, απλές ή σύνθετες, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **φή, εἶναι, ἀσέβεια, νουθετεῖ, ἀποδέχονται.**

Μονάδες 10



Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Λυσίας, Κατά Φίλωνος, 1-2

Ἵμην μὲν, ὦ βουλή, οὐκ ἂν ποτ' εἰς τοῦτο τόλμης Φίλωνα ἀφικέσθαι, ὥστε ἐθελῆσαι ὡς ὑμᾶς ἐλθεῖν δοκιμασθησόμενον· ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἓν τι μόνον ἀλλὰ πολλὰ τολμηρὸς ἐστίν, ἐγὼ δὲ ὁμόσας εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον τὰ βέλτιστα βουλευσείντῃ πόλει, ἔνεστί τε ἐν τῷ ὄρκῳ ἀποφανεῖν εἴ τις τινα οἶδε τῶν λαχόντων ἀνεπιτήδειον ὄντα βουλεύειν, ἐγὼ τὴν κατὰ τοῦτο Φίλωνος ποιήσομαι κατηγορίαν, οὐ μέντοι γε ἰδίαν ἔχθραν οὐδεμίαν μεταπορευόμενος, οὐδὲ τῷ δύνασθαι καὶ εἰωθέναι λέγειν ἐν ὑμῖν ἐπαρθεῖς, ἀλλὰ τῷ πλήθει τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ πιστεύων, καὶ τοῖς ὄρκοις οἷς ὤμοσα ἐμμένειν ἀξιῶν. Γνώσεσθε μένουσιν ὅτι οὐκ ἀπὸ ἴσης παρασκευῆς ἐγὼ τε τοῦτον ἐλέγξω οἷός ἐστι, καὶ οὗτος ἐπεχείρησε πονηρὸς εἶναι.

➤ μεταπορευόμενοι = επιδιώκω να ικανοποιήσω

Γ.1. Να μεταφράσετε στο τετράδιό σας το παραπάνω κείμενο.

Μονάδες 20

Γ.2. Να γραφούν οι ζητούμενοι τύποι για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

α. Ἵμην: β' πληθυντικό ίδιου χρόνου

β. ἀφικέσθαι: ίδιος τύπος στον παρακείμενο και γ' ενικό προστακτικής

ενεστώτα

γ. **εισηλθον:** β' ενικό προστακτικής ενεστώτα και δοτική πληθυντικού μετοχής αρσενικού γένους παρακειμένου

δ. **βέλτιστα:** αντίστοιχο επίρρημα σε συγκριτικό βαθμό

ε. **ἀποφανεῖν:** α' πληθυντικό ευκτικής αορίστου β' παθητικής φωνής και β' πληθυντικό οριστικής παρακειμένου μέσης φωνής

στ. **οἶδε:** αντίστοιχος τύπος σε παρατατικό και μέλλοντα

ζ. **λαχόντων:** αντίστοιχος τύπος σε μέλλοντα

η. **τουτουῖ:** ονομαστική πληθυντικού ουδετέρου γένους

θ. **ἰδίαν ἔχθραν:** γενική πληθυντικού αριθμού

ι. **οὐδεμίαν:** γενική ενικού ἴδιου γένους

ια. **ἐπαρθεῖς:** γ' πληθυντικό προστακτικής ἴδιου χρόνου και φωνής

ιβ. **ἀμαρτημάτων:** δοτική αντίθετου αριθμού

ιγ. **ᾧμοσα:** γ' ενικό οριστικής ενεστώτα και β' ενικό ευκτικής μέλλοντα ἴδιας φωνής

ιδ. **ἐμμένειν:** β' πληθυντικό υπερσυντελικού ἴδιας φωνής

ιε. **ἐπεχείρησε:** β' ενικό προστακτικής ενεστώτα ἴδιας φωνής

Μονάδες 10

Γ.3. Να αναγνωριστούν συντακτικά οι υπογραμμισμένοι ὀροι του κειμένου: τόλμης, δοκιμασθησόμενον, βουλεύσειν, τῇ πόλει, ἀποφανεῖν, βουλεύειν, τῷ δύνασθαι, τῷ πλήθει, αὐτοῦ, οἷς

Μονάδες 5

Γ.4. Να αναγνωριστούν πλήρως οι παρακάτω μετοχές του κειμένου και να αναλυθούν σε ισοδύναμες δευτερεύουσες προτάσεις: τῶν λαχόντων, ὄντα, ἐπαρθεῖς **Μονάδες 3**

Γ.5. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση στις παρακάτω δευτερεύουσες προτάσεις του κειμένου (εἶδος, εισαγωγή, εκφορά, συντακτικός ρόλος): «ὥστε ἐθελῆσαι ὡς ὑμᾶς ἐλθεῖν δοκιμασθησόμενον», «εἴ τις τινα οἶδε τῶν λαχόντων ἀνεπιτήδειον ὄντα βουλεύειν» **Μονάδες 2**

Τύχη ἀγαθῇ, ἐπιτυχία σε ὅλους!

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α.ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ βλ.φροντ. ενότητα 5 σελ.62-63

Στις άλλες δηλαδή ικανότητες, όπως ακριβώς εσύ λες, εάν κάποιος ισχυρίζεται ότι είναι ικανός αυλητής, ή (ικανός) σε οποιαδήποτε άλλη τέχνη, στην οποία δεν είναι, τον περιγελούν ή αγανακτούν, και οι συγγενείς του τον πλησιάζουν και τον συμβουλεύουν με τη σκέψη ότι είναι τρελός· στη δικαιοσύνη όμως και στην άλλη πολιτική αρετή, και αν ακόμα γνωρίζουν για κάποιον ότι είναι άδικος, αν αυτός ο ίδιος λέει την αλήθεια εναντίον του εαυτού του μπροστά σε πολλούς, πράγμα το οποίο στην πρώτη περίπτωση θεωρούσαν ότι είναι σωφροσύνη, το να λέει δηλαδή κανείς την αλήθεια, σ' αυτή την περίπτωση (το θεωρούν) τρέλα, και ισχυρίζονται ότι όλοι πρέπει να λένε ότι είναι δίκαιοι, είτε είναι είτε όχι, διαφορετικά (ισχυρίζονται) ότι είναι τρελός αυτός που δεν προσποιείται ότι κατέχει τη δικαιοσύνη· γιατί, κατά τη γνώμη τους, είναι αναγκαίο ο καθένας να μετέχει με οποιονδήποτε τρόπο σ' αυτή, διαφορετικά (είναι αναγκαίο) να μη συγκαταλέγεται ανάμεσα στους ανθρώπους. Ότι λοιπόν εύλογα δέχονται κάθε άνθρωπο ως σύμβουλο γι' αυτή την αρετή, επειδή πιστεύουν ότι όλοι μετέχουν σ' αυτή, αυτά φέρνω ως επιχειρήματα· ότι όμως νομίζουν ότι αυτή δεν είναι έμφυτη, ούτε εμφανίζεται τυχαία, αλλά ότι μπορεί να διδαχθεί και ότι ύστερα από φροντίδα γίνεται κτήμα, σε όποιον γίνεται κτήμα, αυτό θα προσπαθήσω στη συνέχεια να σου αποδείξω.

B.1.

Βλ.σελ.φροντ. 65-68

Στο μύθο του Προμηθέα, ο Πρωταγόρας παρουσίασε την καθολικότητα της αρετής μέσα από το νόμο που θέσπισε ο Δίας για την αιδώ και τη δίκη. Με τον τρόπο αυτό η αναγκαστική επιβολή της αρετής με την επιβεβλημένη συμμετοχή όλων στην αιδώ και τη δίκη εξασφαλίζει και την καθολικότητά της.

Στη συνέχεια ο Πρωταγόρας προβαίνει σε μια εμπειρική απόδειξη -τεκμήριον- της βασικής θέσης που εκτέθηκε προηγουμένως και επιβεβαιώνεται με λογικά επιχειρήματα και τώρα. Αρχίζει λοιπόν με την αποδεικτέα θέση «ίνα δὲ μὴ...τόδε αὐτὸ λαβὲ τεκμήριον», η οποία αφορά στο ζήτημα της καθολικότητας της πολιτικής αρετής. Το συγκεκριμένο ζήτημα έχει τεθεί στην αρχή του διαλόγου από το Σωκράτη όταν αναφερόταν στην τακτική των Αθηναίων να επιτρέπουν σε όλους να εκφέρουν άποψη για ζητήματα πολιτικής. Ο ίδιος ο Σωκράτης, βέβαια, είχε επιστρατεύσει αυτό το επιχειρήμα για να καταδείξει ότι η αρετή δε διδάσκεται. Αντίθετα ο Πρωταγόρας προσαρμόζει το δικό του παράδειγμα στις δικές του επιδιώξεις, την απόδειξη δηλαδή του καθολικού χαρακτήρα της πολιτικής αρετής. Προκειμένου, λοιπόν, ο Πρωταγόρας να επιβεβαιώσει την καθολικότητα της πολιτικής αρετής επιστρατεύει δυο παραδείγματα, τα οποία παρουσιάζει σε συγκριτική αντιπαράθεση μεταξύ τους.

Το πρώτο παράδειγμα είναι παρμένο από το χώρο των τεχνών, «ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς». Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι η λέξη αρετή δε χρησιμοποιείται με το συνηθισμένο ηθικοπλαστικό της περιεχόμενο, αλλά ενέχει τη σημασία της ικανότητας, δεξιότητας. Στην περίπτωση λοιπόν των άλλων αρετών ο Πρωταγόρας επισημαίνει πως όποιος ισχυρίζεται ότι είναι καλός αυλητής, ενώ αγνοεί το συγκεκριμένο αντικείμενο, θεωρείται τρελός (μαινόμενος) και προκαλεί τις έντονες αντιδράσεις των οικείων του, οι οποίοι παρεμβαίνουν με νουθεσίες (συμβουλές) και προσπαθούν να τον συνετίσουν. Σε περίπτωση που παραδέχεται την άγνοιά του,

θεωρείται μυαλωμένος. Συνεπώς η αλήθεια θεωρείται σωφροσύνη, ενώ το ψέμα, η προσποίηση θεωρείται τρέλα. Χαρακτηριστική είναι η κλιμακούμενη κατάταξη των τριών ρημάτων : καταγελῶσι-χαλεπαίνουσι-νουθετοῦσι με την οποία τονίζεται η αποδοχή και η μεταχείριση που τυγχάνουν όσοι ισχυρίζονται ότι κατέχουν μια τέχνη, ενώ στην πραγματικότητα δεν την κατέχουν. Ειδικά με το ρήμα «νουθετοῦσι» υποδηλώνεται ότι με την κατάλληλη καθοδήγηση (διδασκαλία) είναι δυνατή η αποφυγή πολλών κακών.

Το δεύτερο παράδειγμα αναφέρεται στη δικαιοσύνη και στην άλλη πολιτική αρετή ο Πρωταγόρας διαπιστώνει ουσιαστικές διαφορές στην κοινή αντίληψη των ανθρώπων. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του άδικου ανθρώπου που χρησιμοποιεί, από το οποίο προκύπτουν τα εξής: Όποιος ισχυρίζεται ότι είναι δίκαιος, ενώ διαπράττει ανομήματα, θεωρείται σώφρων . Όποιος ομολογεί απροκάλυπτα την αλήθεια για τις αδικίες που έχει διαπράξει χαρακτηρίζεται ως παράφρων : «ὅ ἐκεῖ σωφροσύνην ...ἐνταῦθα μανίαν». Συμπέρασμα: Η αλήθεια , στην περίπτωση της πολιτικής αρετής, θεωρείται τρέλα, γι' αυτό και δεν ενδείκνυται. Αντίθετα, η προσποίηση, η υποκριτική συμπεριφορά, θεωρείται σωφροσύνη. Ιδιαίτερης προσοχής χρήζει η φράση «ἐν δὲ δικαιοσύνη καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ», με την οποία ο σοφιστής υπαινίσσεται ότι η αρετή είναι πολυσύνθετη , απαρτίζεται δηλαδή από επιμέρους αρετές. Ἦδη ἔχουν επισημανθεί ως συστατικά στοιχεία της αρετής η δίκη (αἴσθημα δικαίου) και η αιδώς (αιδημοσύνη, σεβασμός) για την οποία γίνεται λόγος και στη συνέχεια του αποσπάσματος (με την αναφορά στο αντίθετό της, την ασέβεια) . Εξάλλου με το παράδειγμα του άδικου, που επικαλείται εδώ ο Πρωταγόρας, μεταξύ τω αρετῶν που συναπαρτίζουν την πολιτική αρετή συγκαταλέγεται και η σωφροσύνη. Ωστόσο , στο χωρίο αυτό μπορούμε να επισημάνουμε ότι ενώ στην προηγούμενη ενότητα ο Πρωταγόρας τονίζει emphaticά τον καθολικό χαρακτήρα της πολιτικής αρετής , δε διστάζει να αναγνωρίσει στην πορεία ότι υπάρχουν και περιπτώσεις ανθρώπων που δε συμμορφώνονται με τις επιταγές του γραπτού και άγραφου δικαίου. Τη παρουσία τέτοιων περιπτώσεων υπογραμμίζουν οι φράσεις «ὅτι ἄδικος ἐστί», «ἐάντε ὥσι ἐάντε μή». Ο Πρωταγόρας φαίνεται να υπαναχωρεί ως προς τα δεδομένα του μύθου (η αρετή έχει καθολικό χαρακτήρα) και να αναγνωρίζει τη σημασία της αγωγής, της παιδείας για την επιβεβαίωση της αρετής. Με λίγα λόγια υπονοείται ότι η αιδώς και η δίκη αποτελούν απλά φυσικές προδιαθέσεις , δυνάμεις που διαθέτει ο άνθρωπος και είναι σε θέση να ενεργοποιηθεί με τη συμβολή της κατάλληλης διδασκαλίας. Εξάλλου η αιδώς και η δίκη σύμφωνα με την 4η ενότητα δεν αποτελούσαν μέρος της αρχικής φύσης του ανθρώπου , αλλά δόθηκαν σε ένα μεταγενέστερο στάδιο εξέλιξής τους προκειμένου να διασφαλιστεί η ομαλότητα της κοινωνικής ζωής. Επρόκειτο δηλαδή για μια αναγκαία σύμβαση, ένα σύμβολο, μια συνθήκη , που θα διευκόλυne την κοινωνική συμβίωση. Την αναγκαία συνδρομή της διδασκαλίας στην εμπέδωση της αρετής θα υπογραμμίσει στη συνέχεια ο Πρωταγόρας κάνοντας αναφορά στις τρεις όψεις της παιδευτικής διδασκαλίας. Όσον αφορά την άποψη του κόσμου για την αναγκαία συμμετοχή στη δικαιοσύνη, που εκθέτει εδώ ο Πρωταγόρας αξίζει να σημειωθεί ότι αντιμετωπίζεται από δεοντολογικής σκοπιάς. Με λίγα λόγια ο Πρωταγόρας , ως δάσκαλος της πολιτικής αρετής , νομιμοποιεί τη συμπεριφορά που υιοθετεί ο κόσμος, θεωρώντας ως ενδεδειγμένη στάση ακόμη και την προσποίηση της δικαιοσύνης, προκειμένου να μην

απομακρύνεται κανείς από αυτήν. Έτσι τονίζεται εξ αντιστρόφου η αναγκαιότητα της συμμετοχής όλων στη δικαιοσύνη, ακόμη και με μη θεμιτά μέσα. Σε κάθε περίπτωση πάντως η κοινή αντίληψη επιτάσσει να αποκρούεται κανείς τα ανομήματά του, διότι μια ενδεχόμενη αποκάλυψή τους σηματοδοτεί τον ανεπανόρθωτο ηθικό και κοινωνικό στιγματισμό, την αμαύρωση του ονόματός του. Αξιολογώντας το επιχείρημα που επιστρατεύει ο Πρωταγόρας, προκειμένου να τεκμηριώσει τη βασική θέση του για την καθολικότητα της πολιτικής αρετής, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η αποδεικτέα θέση (καθολικότητα) λαμβάνεται ως κάτι δεδομένο και έχει αποφαντική διατύπωση, ενώ οι δυο αιτιολογήσεις που τη στηρίζουν διατυπώνονται δεοντολογικά. (δείτε). Τελικά δεν αποδεικνύει ότι η πολιτική αρετή έχει καθολικό χαρακτήρα, αλλά ότι πρέπει να έχει. Δεν προέχει αυτό που συμβαίνει στην πραγματικότητα, αλλά αυτό που πρέπει να ισχύει (πρέπει να προσποιείται ότι είναι δίκαιος). Για τα λόγια αυτά υπονομεύεται όλη η συλλογιστική πορεία που ακολουθεί ο σοφιστής. Το γεγονός αυτό ενισχύεται και από τα εξής: α) «ἐάντε ὦσιν ἐάντε μή»: η φράση έρχεται σε αντίφαση με την καθολικότητα της αρετής, που υποστηρίχτηκε στην αποδεικτέα θέση, καθώς εδώ δηλώνεται ότι υπάρχουν και άδικοι άνθρωποι. β) ο συλλογισμός έχει περιορισμένη αποδεικτική αξία, γιατί ως προς τη μορφή είναι υποθετικός, στηρίζεται δηλαδή σε κρίσεις που ισχύουν υπό όρους και όχι απόλυτα. γ) οι προκειμένες δεν είναι λογικές κρίσεις, αλλά εμπειρικά παραδείγματα και χαρακτηρίζονται από υποκειμενισμό.

B.2.

Βλ.φροντ.σελ 71-72

Ο Πρωταγόρας κάνει λόγο για τα ελαττώματα και τα προτερήματα που προέρχονται από τη φύση και την τύχη και είναι ανεξάρτητα από τη βούληση και την ευθύνη του ανθρώπου (από το αυτόματου), για να τα αντιπαραθέσει με τα ηθικά καλά και κακά, που οφείλονται στον ίδιο. Με αυτόν τον τρόπο θα δείξει ότι στα πρώτα είναι αδύνατη η παρέμβαση του ανθρώπου, ενώ τα άλλα εξαρτώνται από το ίδιο το άτομο. Αναφέροντας ως παραδείγματα φυσικών ή τυχαίων μειονεκτημάτων την ασχήμια, το μικρό ανάστημα και το ασθενικό σώμα παρατηρεί ότι κανένας δεν οργίζεται με τους ανθρώπους που τα έχουν, αντίθετα όλοι τους λυπούνται. Κανένας δηλαδή δεν προσπαθεί να διορθώσει αυτά τα μειονεκτήματα με τα μέσα της αγωγής: τις νουθεσίες, τη διδασκαλία και τις τιμωρίες. Η διάκριση βέβαια ανάμεσα σε έμφυτα και επίκτητα ελαττώματα είναι δύσκολη γιατί μια σωματική ή ψυχική ασθένεια, που από τον Πρωταγόρα θεωρείται έμφυτο ελάττωμα, ενδέχεται να οφείλεται σε βιολογικούς παράγοντες ή ακόμη και στο περιβάλλον μέσα στο οποίο το άτομο διαβιώνει. Αυτή η ανθρωπιστική στάση είναι πολύ προχωρημένη για εκείνη την εποχή και δεν απέχει από τη στάση των σημερινών κοινωνιών που δείχνουν περιήθαλψη, συμπάρασταση και κατανόηση απέναντι σε κείνους που έχουν φυσικά ελαττώματα ή ακόμα ειδικές ανάγκες. Αυτή η στάση είναι όχι μόνο ηθική αλλά και λογική γιατί οι άνθρωποι αυτοί δεν ευθύνονται για τα μειονεκτήματά τους, ενώ τα ίδια αυτά γίνονται αιτία να νιώθουν ένα συναίσθημα κατωτερότητας. Τα κακά που προέρχονται από τη φύση και τα αντίστοιχα καλά είναι όσα έχει ο άνθρωπος από τη γέννησή του (αναπηρίες, σωματικά ελαττώματα ή ομορφιά, ωραίο παράστημα), ενώ τα κακά που προέρχονται από την τύχη οφείλονται σε αστάθμητους παράγοντες κατά τη διάρκεια της ζωής του (ατυχήματα, αρρώστιες).

B.3.

α) Βλ. φροντ. σελ. 72-73

Η επιμέλεια, η άσκηση και η διδασκαλία είναι οι τρεις πλευρές της διαδικασίας μετάδοσης της αρετής. Πρόκειται για τρεις λειτουργίες που αφενός διορθώνουν τις αρνητικές πλευρές του χαρακτήρα, αφετέρου διαμορφώνουν το ήθος, διαπλάθουν την προσωπικότητα και σπλίζουν τον πολίτη με τις δυνάμεις εκείνες που τον καθιστούν ικανό να προοδεύσει και να ωφελήσει το σύνολο. Μάλιστα η τελευταία, η διδασκαλία, συμφωνεί απόλυτα με την επιχειρηματολογία του Πρωταγόρα για το διδακτό της αρετής, ενώ ταυτόχρονα καταξιώνει τον ίδιο και κατοχυρώνει τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα όσων επαγγέλεται ότι μπορεί να μεταδώσει στους νέους. Έτσι, ο δάσκαλος και η επαναλαμβανόμενη διαδικασία εκμάθησης καθίστανται το κέντρο της παιδευτικής διαδικασίας και η αρετή απομακρύνεται εντελώς από τα φυσικά χαρακτηριστικά του ανθρώπου. Η άποψη αυτή του σοφιστή αναιρεί την αξία της παραδοσιακής αριστοκρατικής ηθικής, καθώς οι δυνάμεις που αξιοποιούνται για την καταξίωση ενός ατόμου είναι επίκτητες και μάλιστα, έτσι όπως εμφανίζονται στα επιχειρήματα του Πρωταγόρα, δεν προϋποθέτουν ιδιαίτερα προικισμένη φύση.

β) Είναι γνωστό ότι ο Πρωταγόρας χρησιμοποιώντας την τέχνη της λογικής και ειδικότερα τους λεγόμενους κοινούς τόπους, δηλαδή προετοιμασμένα θέματα που έπρεπε οι μαθητές του να απομνημονεύσουν, δίδασκε την πολιτική τέχνη στους νέους της Αθήνας, οι οποίοι είχαν πολιτικές φιλοδοξίες. Συγκεκριμένα, αντικείμενο της διδασκαλίας είναι η εύβουλία. Ο μεγάλος σοφιστής δεσμεύεται να καταστήσει τους μαθητές του ικανούς να σκέφτονται και να αποφασίζουν σωστά, τόσο σε θέματα που αφορούν την ιδιωτική τους ζωή («τὰ οἰκεία») όσο και σε θέματα που αφορούν τη δημόσια ζωή, στα του δήμου. Σύμφωνα, λοιπόν, με τα λεγόμενα του Πρωταγόρα, κατακτώντας ο άνθρωπος την πολιτική αρετή, κατακτά την εύβουλία. Γεγονός που μεταφράζεται ως εξής: ο άνθρωπος δηλ. μετατρέπεται σε ένα ορθολογικό ον που λαμβάνει τις ορθές αποφάσεις τόσο ως ιδιώτης όσο και ως πολίτης. Η κατάκτηση της πολιτικής αρετής, λοιπόν, οδηγεί τον άνθρωπο να καταστεί ολοκληρωμένος πολίτης, και να αποτελέσει υπεύθυνο μέλος μίας οργανωμένης πολιτικά συμβιωτικής ομάδας, γιατί μόνο μέσα στην πόλη μπορεί να δράσει και να καταξιωθεί ευεργετικά για τον εαυτό του και για το σύνολο. Ο Πρωταγόρας, λοιπόν, ισχυρίζεται ότι με τη διδασκαλία του μπορεί να μεταδώσει στους νέους αρετή, ήθος, ορθή κρίση, φρόνηση και δεινότητα λόγου, ώστε να δρουν με επιτυχία τόσο στις ιδιωτικές όσο και στις δημόσιες υποθέσεις.

B.4. Ο Σωκράτης και ο Ιπποκράτης φτάνουν στο σπίτι του Καλλία και καταφέρνουν να μπουν, παρά την αγανάκτηση του θυρωρού που τους ανοίγει (ο οποίος έχει απελπιστεί με το πλήθος των ανθρώπων που έχουν πλημμυρίσει το σπίτι και μάλλον θα προτιμούσε να τους διώξει). Η είσοδος των δύο φίλων στη μεγάλη αυλή του αρχοντικού επιτρέπει στον Σωκράτη να περιγράψει τόσο τον Πρωταγόρα και τους άλλους δύο σοφιστές, τον Ιππία και τον Πρόδικο, που επίσης φιλοξενούνται εκεί, όσο και τους άλλους παριστάμενους. Ο κάθε σοφιστής βρίσκεται περικυκλωμένος από μια ομάδα μαθητών και θαυμαστών, ενώ αμέσως γύρω από τον Σωκράτη σχηματίζεται ο κύκλος των γνωστών συντρόφων του, του Ιπποκράτη βεβαίως, που τον συνοδεύει, και του Αλκιβιάδη και του Κριτία, που βρίσκονται ήδη εκεί. Ελάχιστη συμμετοχή θα έχουν πάντως αυτοί στην εξέλιξη του διαλόγου. Ο Αλκιβιάδης μόνον, και ο Καλλίας, ως ευγενικός οικοδεσπότης, θα επέμβουν κάποιες στιγμές, όταν τα πνεύματα θα οξυνθούν και οι δύο μονομάχοι θα θελήσουν να σταματήσουν τη συζήτηση. Ο Καλλίας είναι πιο ευγενής και συμβιβαστικός, ο Αλκιβιάδης, βεβαίως, πολύ πιο έντονος και ορμητικός.

Στο μέρος αυτό του έργου ο Πλάτωνας περιγράφει κυρίως τους τρεις παρόντες σοφιστές. Ο Πρόδικος και ο Ιππίας είναι μάλλον γελοιογραφικά σχεδιασμένοι. Και οι δυο παρουσιάζονται ως επιδεικτικά πολυμαθείς, ο πρώτος μανιακός με τους ορισμούς των εννοιών (πράγμα για το οποίο εισπράττει τα ειρωνικά σχόλια του Σωκράτη), ο δεύτερος

μεγαλόστομος και ρητορικός. Θα έλεγε κανείς πως όλο το αντισοφιστικό πάθος του Πλάτωνα ξεσπά στην περιγραφή της ρηχότητας και της μεγαλομανίας αυτών των δύο. Ο Πρωταγόρας, αντιθέτως, παρουσιάζεται μεν ως αλαζονικός και γεμάτος αυτοπεποίθηση, η σημαντική θέση όμως που ο στοχαστής αυτός κατείχε στην ιστορία της ελληνικής σκέψης δεν υποβαθμίζεται σε καμία περίπτωση. Παρ' όλο που ο Πλάτωνας τον δείχνει να αγανακτεί με τις συνεχείς ερωτήσεις του Σωκράτη, σε σημείο να θέλει να σταματήσει τη συζήτηση αν ο συνομιλητής του δεν τον αφήσει να αναπτύξει όπως αυτός νομίζει τις απόψεις του, είναι προφανές πως ο πρωταγορικός στοχασμός αντιμετωπίζεται ως άξιος σεβασμού. Γι' αυτό και στην περίπτωση του, η σωκρατική ειρωνεία είναι πολύ διακριτική, ο Σωκράτης δείχνει μάλιστα έναν ειλικρινή σεβασμό προς τις απόψεις του αντιπάλου του.

Β.5. α)ειδικός = ειδῶσιν, οίηση= οἶονται , λήμμα= λαβέ, επιεικής= εἰκότως, εφετείο= προσιόντες.

β)φῆ=προφήτης, διαφήμιση, είναι=ουσία, ουσιώδης, ασέβεια=σεβασμός, σεβαστός, νουθετεί=θέση, θέμα, ἀποδέχονται=ανάδοχος, αποδοχή.

Γ.1.

Νόμιζα, λοιπόν, κύριοι βουλευτές, ότι ο Φίλωνας δε θα μπορούσε ποτέ να φτάσει σ' αυτό το σημείο θράσους, ώστε να θελήσει να έλθει σε σας για να εξεταστεί (για την ανάληψη δημόσιου λειτουργήματος). Επειδή όμως δεν είναι μόνο σε ένα πράγμα θρασύς, αλλά σε πολλά και εγώ μπήκα στο βουλευτήριο αφού ορκίστηκα ότι θα συμβουλευώ ως βουλευτής τα άριστα για την πόλη και υπάρχει στο νόμο η δυνατότητα να αποκαλύπτει κανείς αν ξέρει κάποιον από αυτούς που εκλέχθηκαν με κλήρο ότι είναι ακατάλληλος να είναι βουλευτής, εγώ θα διατυπώσω κατηγορία εναντίον αυτού εδώ του Φίλωνα, όχι όμως διότι επιδιώκω να ικανοποιήσω κάποια προσωπική μου έχθρα βέβαια, ούτε γιατί παρασύρθηκα επειδή μπορώ και έχω συνηθίσει να ομιλώ ενώπιόν σας, αλλά επειδή πιστεύω στο πλήθος των αδικημάτων αυτού και επειδή θεωρώ δίκαιο να μένω πιστός στους όρκους που έδωσα. Θα διαπιστώσετε/καταλάβετε, λοιπόν, ότι εγώ θα αποδείξω και τι άνθρωπος είναι (ο κατηγορούμενος) και πόσο επιχείρησε αυτός να είναι κακός, όχι από ίση αφετηρία.

Γ.2.

- α. ᾤεσθε
- β. ἀφίχθαι - ἀφικνεῖσθω
- γ. εἰσιθι - εἰσεληλυθόσι
- δ. βέλτιον
- ε. ἀποφανεῖμεν/-εἴμεν - ἀποπέφανθε
- στ. ἦδει/ἦδεν - εἴσεται/εἰδήσει
- ζ. ληξομένων
- η. ταυτί
- θ. ιδίων ἐχθρῶν
- ι. οὐδεμιᾶς
- ια. ἐπαρθέντων/ ἐπαρθήτωσαν
- ιβ. ἀμαρτήματι
- ιγ. ὄμνυσι - ὁμοῖο
- ιδ. ἐνεμεμενήκετε
- ιε. ἐπιχείρει

Γ.3.

τόλμης: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική διαιρετική στον εμπρόθετο προσδιορισμό «εις τοῦτο»

δοκιμασθησόμενον: επιρρηματική τελική μετοχή, συνημμένη στο ενν. υποκείμενο του απαρεμφάτου «ἐλθεῖν» («Φίλωνα»), ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο απαρέμφατο «ἐλθεῖν»

βουλεύσειν: ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο της μετοχής «ὁμόσας» που προέρχεται από ρήμα ὀρκου

τῇ πόλει: δοτική προσωπική χαριστική στο «βέλτιστα βουλεύσειν»

ἀποφανεῖν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο του απροσώπου ρήματος «ἔνεστι» (εννοούμενο υποκείμενο απαρεμφάτου: «τινά»)

βουλεύειν: απαρέμφατο της αναφοράς στο επίθετο «ἀνεπιτήδειον»

τῷ δύνασθαι: έναρθρο απαρέμφατο ως δοτική της αιτίας στη μετοχή «ἐπαρθείς» (που προέρχεται από ρήμα ψυχικού πάθους)

τῷ πλήθει: αντικείμενο της μετοχής «πιστεύων»

αὐτοῦ: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική υποκειμενική στο «ἀμαρτημάτων»

οἷς: αντί «οὔς» λόγω ἔλξης προς τη δοτική «τοῖς ὄρκοις» (αναφορική ἔλξη), σύστοιχο αντικείμενο του ρήματος «ᾤμοσα»

Γ.4.

τῶν λαχόντων: έναρθρη επιθετική μετοχή που λειτουργεί ως ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική διαιρετική στο «τινά». Αναλύεται σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση. **Ανάλυση:** ἐκείνων/τούτων, οἱ ἔλαχον

ὄντα: κατηγορηματική μετοχή που εξαρτάται από το γνωστικό ρήμα «οἶδε» και αναφέρεται στο αντικείμενο του ρήματος, «τινά». Αναλύεται σε δευτερεύουσα ειδική πρόταση. **Ανάλυση:** ὅτι τίς ἐστί

ἐπαρθείς: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος, «ἐγώ», ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ρήμα «ποιήσομαι (κατηγορίαν)». Αναλύεται σε δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση. **Ανάλυση:** ἐπεὶ ἐπήρθην

Γ.5. «ὥστε.....δοκιμασθησόμενον»: δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική απαρεμφατική πρόταση. Εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο «ὥστε» και εκφέρεται με απαρέμφατο («ἐθελῆσαι»), γιατί δηλώνει αποτέλεσμα ενδεχόμενο, υποκειμενικό. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στην κύρια πρόταση.

«εἰ τίς.....βουλεύειν»: δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση, ολικής αγνοίας, μονομελής. Εισάγεται με το ερωτηματικό μόριο «εἰ» και εκφέρεται με οριστική («οἶδε»), γιατί δηλώνει ερώτηση για το πραγματικό. Λειτουργεί ως αντικείμενο του απαρεμφάτου «ἀποφανεῖν», από το οποίο εξαρτάται και το οποίο προέρχεται από ρήμα δείξης («ἀποφαίνω»).